

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

§. II. Het tweede stuck van Julianus raekende het eeren der Martelaren
ende hare graven.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

reft; en den dubbel, welck uptnemende weldaet/
 soo een Chyften mensch noyt vergeten mach/ende
 de het kruys hem daer van indachrich maecht/tes
 contraxten de koperen slange, nu nergens meer
 toe nut was/ soo ist wat anders de koperen slan-
 ge wech te nemen/ als t'kruys.

Derde uytvlucht.

Dit ghebyuck / seght Samuel Veleius pag. 246.
 en is niet ghesondeert in schrifture / maer
 een enckele menschelijke insertinghe.

Laet het ons soo nemen. Maer ick braghe / of
 den ouden Cyrillus dit mede booz een mensche-
 lijcke insertinghe heeft ghehouden / of niet? soo
 niet? soo heeft hy van ghe-meent / dat het in schry-
 ture ghesondeere was : soo sijn wy van sijn / ende
 onse ghetwoonte gaet vast; Want ick hebbe liever
 aen dien Out vader te ghelooven / als aen de
 Nieuwe Predikanten: hielt het Cyrillus booz eene
 menschelijke insertinghe: dies niet tegenstaende
 en heeft hy Iulianum niet laten te berispen / ende
 booz godloos te houden / om dat hy met dese
 menschelijke insertinge spottede : soo moet dan
 noch dese berispinge vallen op onse Partye, die dit
 ghebyuck / seggende dat het eene menschelijke
 insertinge is/ heeft verworpen.

§. II.

Het tweede stuck van Julianus raeken-
 de het eeren der Martelaren ende
 hare graven.

De wyle wy van dit stuck boven hebben
 ghehandelt in het derde Capittel §. 1. ende 2.
 Item, in het vierde Capittel §. 1. sal my hier
 te

te breiden houden met alleenlyck aen te wijfen/
wat Iulianus de Christenen i' sijnen tijde verweet/
ende wat den H. Cyrillus bisschop van Alexandrien
hem heeft gheantwoort.

Iulianus dan seide: Indien ghy lieden hadt gehoort
nae de woorden der Ioden ghy en sout niet veele Go-
den, maer een alleen ghediene hebben: Ghy en sout, niet
een mensch, jae niet veele ellendige menschen, die een
harde, ende lastige, ende barbarische wet hebben ghe-
bruyckt, ghediene hebben.

**En verstaet Iulianus van het eeren der Mar-
telaren/soo als blijken sal uyt de antwoorde van
Cyrillus, de welke aldus luyt:**

Door een mensch, verstaet Iulianus Christum, door
veele, de Heylige Martelaren, die hy ellendich noemt
de welke hy seyt geweest te sijn onder een harde wet
om dat Christus geseyt heeft: *En wilt niet vreesen voor de
ghene die i' lichaem dooden, ende de ziele niet en kunnen doo-
den.*

Vvat aengaet de H. H. Martelaren, noch wy en seggē
dat her goden sijn, noch wy en sijn niet gewoon haerte
aenbidden met diēst die Godt alleen roekomt (*κατ' εὐσε-
βείας*) maer met dienst van affectie, ende van eere:
Wy vereeren haer liever met aldergrootste eeren, te
weten, om dat sy kloekelijck voor de waerheyte hebben
ghevochten, ende dat sy de oprechrichheit des gheloofs
hebben behouden, hare ziele vermaect, ende alle pe-
rijckel overwonnen, van kant ghestelt hebbende de
vrees des doods, dat sy haer selven aen het leven der
menschen als beelden van soo een wonder deucht, voor-
ghestelt hebben: Daerom, het en is t' minste niet on-
gherymt, iae t' is nootdadelijck die met gheduerighe
eeren t' achtervolgen, de welke met soo vermaerde
daeden hebben uynghechenen.

Doorders seyt hy: Wy en segghen niet (soo als ick
gheseyt hebbe) dat de heylige Martelaren sijn goden ge-
weest: Maer wy sijn ghewoon haer met alle eerbiedinge
t' achtervolghen, ende wy eeren hare graven, ofte tom-
ben, haer wederom ghevende een ewighe gedachte-
nisse, als eene vergeldinge ende prijs, voor hare deucht.

Wit

Dit altemael hebbe ick gheroutwelfch oer-
gheset npt den echtighen Griexschen text van
Cyrillus, den welken ick bevondt van Heiverus,
ende andere seer ontroutwelyck vertaelt te we-
sen.

Hier staet te bemercken / ten eersten, dat ende
de Heydenen/ende de oude ketterg / bykans alle
eenwen met kracht hebben staende willen hou-
den dat de Rechtsinnighe de Martelaren hiel-
den booz goden/ende de selbe met goddelijcke ee-
re achtervolghden. Dat heeft Hieronymus moeten
defenderen teghen *Vigilantium*; Augustinus, teghen
de *Manicheen*, hier den H. Cyrillus teghen *Iulianum*,
etc.

Wat is dit te segghen? wat fondament koste
wesen om sulcx aen de Catholijcken te vertop-
ten? misstien om dat sy de Martelaren yfelen
met lof redenen? ofte om dat sy haer op een heer-
lijcke plaetse begroeben? ofte om dat sy haerder
ghedachtenisse hielden? dat en was gheen fon-
dament/namelyck booz de Heydenen/ om te seg-
gen/ dat de Catholijcken de Martelaers hielden
booz goden; want de Heydenen self dede dit
boozgaende altemael booz de gene/die sy hielden
booz enckele menschen/de welke sy niet en hiel-
den booz goden: soo moester dan nootzakelijck
wat meer aen vast sijn; sy moesten in de Catho-
lijcken bemercken eenighe besondere upwindi-
ghe eere/ t' sy van knielen/ t' sy van wierdoeken/
t' sy ander/sing/ met de welke sy ende de Marte-
laren/ ende hare g'aven/ ofte Reliquien eerden:
Wacrom oock wel te noeren is / dat de Out-
baders/de welke dit stuck hebben beweert/alle-
gaer spzeeken op de selve maniere:

Hieronymus seght: Wie heeft oyt ghement dat de
Martelaers goden waren? wie heeft oyt de Martelaers
aenbeden? Wy eeren de Martelaren, wy eeren hare gra-
ven &c.

Augustinus seght: Wie heeft oyt ghesien dat men
de Martelaren sacrificie opdroegh? Dese dienst komt

Godt alleen toe; VV y eeren de Martelaren met groote solenniteyt om gheholpen te worden door hare ghebeneden.

Epiphanius seyt / dat de vader, ende den H. Gheest aenbeden werden, dese dienst behoort godt alleen toe; maer dat *Maria* ghe-eert werde &c.

Cyillus seght: VV y en segghen niet dat de Martelaren goden sijn, noch wy en aenbidden se niet, maer wy eeren se met alle eerbiedinghe, ende oock hare graven.

Op de selbe boert gaen wy boort teghen de Nieuw-ghereformeerde, soo als de H. O. Out-vaders hebben boort gegaen teghen de Heydenen / ende oude ketterg; want ghelijck dese aen de oude Catholijcken verwteten / dat sy de Martelaren hielden boort goden / ende boort sulx eerden; alsoo spreken oock de Nieu-ge-sinde teghen de heden-daechsche Catholijcken / als sy met kracht willen hebben / dat wy de Martelaren / ende hare graven / ende Reliquien eeren / met goddelijcke eere: Wy segghen met Hieronymus Augustinus, Epiphanius, ende Cyrillus, niemant en heeft opt de Martelaren aenghebeden als goden / maer wel ghe-eert om dat sy haer bloedt boort Christo hebben ghestoort / om dat wy delecthrich souden sijn van hare verdiensten / om dat wy gheholpen souden werden boort hare ghebeneden.

Bemerckt ten tweeden: Ghelijck Cyrillus hier / *Inianum* dapper heeft deurghestreken / ende de andere Out-vaders des ghelijck de oude ketterg / om dat sy de Catholijcken van hare thden soodanighe grouwelen toedichten; dat van ghelijcken dese berispinghen vallen op de Nieuw-Ghereformeerde, de welke het selbe nu ter tyt verwteten aen de heden daechsche Catholijcken.

Indien Parry: seght / dat sy dit met reden / ende waerachtelijck doen / de oude ketterg / ende Heydenen niet: Laet ons van haer stellen alle wpendighe ceremonien: want noch in het enckel knielen /

Antelen/ noch in het enckel berccieren / of e ombzæ-
ghen vande Reliquien/ ende soo boozt/ en is af-
goderpe ghelegheu / want dit altemael wozt
oock booz lebende menschen ghedaen sonder af-
goderpe (alhoewel dit oock altemael vande oude
Rechtsinnighe Kercke in op sicht vande Martel-
laren / ende hare Reliquien ghepleecht is ghe-
weest/ soo als boven meermael bewesen is) laet
ons dies niet regensraende dit van kant stellen/
ende alleenlijck op nemen het segghen van Au-
gustinus, de welcke gherupghet dat men t'zpuen
tyde de Martelaren/ ende hare Reliquien eerde/
om mede deelachtich te zyn van hare verdien-
sten/ ende gheholpen te worden door hare ghe-
beden: Dit doen wy / nae de oude ghewoon-
te.

Bzaeghe nu / of om dese reden onse Martela-
ren afgoden sijn/ ende wy afgodisten/ of niet? soo
sae? hoe heeft dan Augustinus dit opghenomen te-
ghen de kettere/ ende nochrang staende ghehou-
den / dat noch de Rechtsinnighe van sijnen tyt
afgodisten waren/ noch de Martelaren afgoden?
soo niet? om wat reden dan sijn wy meer afgod-
disten in dit stuck als de oude Catholijcken? om
andere uptwendighe ceremonien? ghenomen
(t'welck nochtang outwarachtich is) dat de oude
Kercke gheen van dien ghebruyck hadde, de ce-
rimonien en konnen door haer selven gheen af-
goderpe maeken: Om wat reden dan? om het
religieus eeren der Martelaren? t' selve heeft de
oude Kercke ghedaen / soo boven bewesen is;
seght my maer / hoe men de Martelaren kan
eeren om gheholpen te worden door hare ghe-
beden/ sonder hare ghebeden te versoeken? hoe
kan men se versoeken / sonder aenroepen? hoe
kan men haer aenroepen / sonder religieusen
dienst?

Maer al dit / stelle ick dit wederom alles van
handt/ ende bzaeghe of onse Parcy, de graben der
Ma 2 Mar-

Martelaren/ ende hare Reliquien eert / op wat maniere het mocht wesen? of sy dit doet om deelachtich te wesen van hare verdiensten/ ende nameelijck om gheholpen te werden dooz hare ghebeden? t'is seker dat neen: Ergo onse Partyc blijft hier in ghelijck aen Iulianus, ende de andere oude ketterz / de welke om dese reden bande recht-sinnighe Out-baderz sijn berispt/ende berdoemt gheweest/ om dat sy dit eeren in de oude Catholijcken bestreden.

Ick voeghe hier noch by als een toemate/tot meerder verklaringhe van dese materie den H. Gregorium Nazianzenum Orat. 3. in Iulian. Welcken Out-bader/eben als Cyrillus, den Apostael Iulianum deurghestreken heeft om het verfoepen bande eere / die men t'sijnen tijde betweest aen de **M**artelaren: **W**oedantich was die?

Ten eersten desen H. Out-bader p'ijst Gallus, ende Iulianus, als hy noch Catholijck was / om dat sy de graven der Martelaren op het alderkostelijcxste verciorden, en bouwden, ende de selve vereerden met devote ghiften, ende met andere dinghen, met de welke de vreesse Godts ende de liefde *Christi*, als met teekenen, wort verclaert.

Ten tweeden, hy p'ijst se / om dat sy selve mede ghewerckt hebben/ ende aerde ghedzaghen / om samen te helpen opbouwten de Kercken der **M**artelaren.

Twelch hy aen Iulianus berispt/ als hy nu Apostael ghetwozden sijnde / de eere der **M**artelaren bestreedt.

Wanneer hy hem oock seght: Ghy en kont niet lyden de eere, de welck, aende Martelare bewesen wort, ghy tracht die, de welke voor *Christi* naem lyden, te berooven vande eere, met de welke wy ghewoon sijn haer t'achtervolghen. O besondere dwaesheyt!

Doozderz: Hebt ghy dan niet ghevrees die groote helten, *Ioanem, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Andreem, Theclam*, ende andere die voor, ende naer haer, voor de waerheyt sich hebben ghesmeten in de perij-